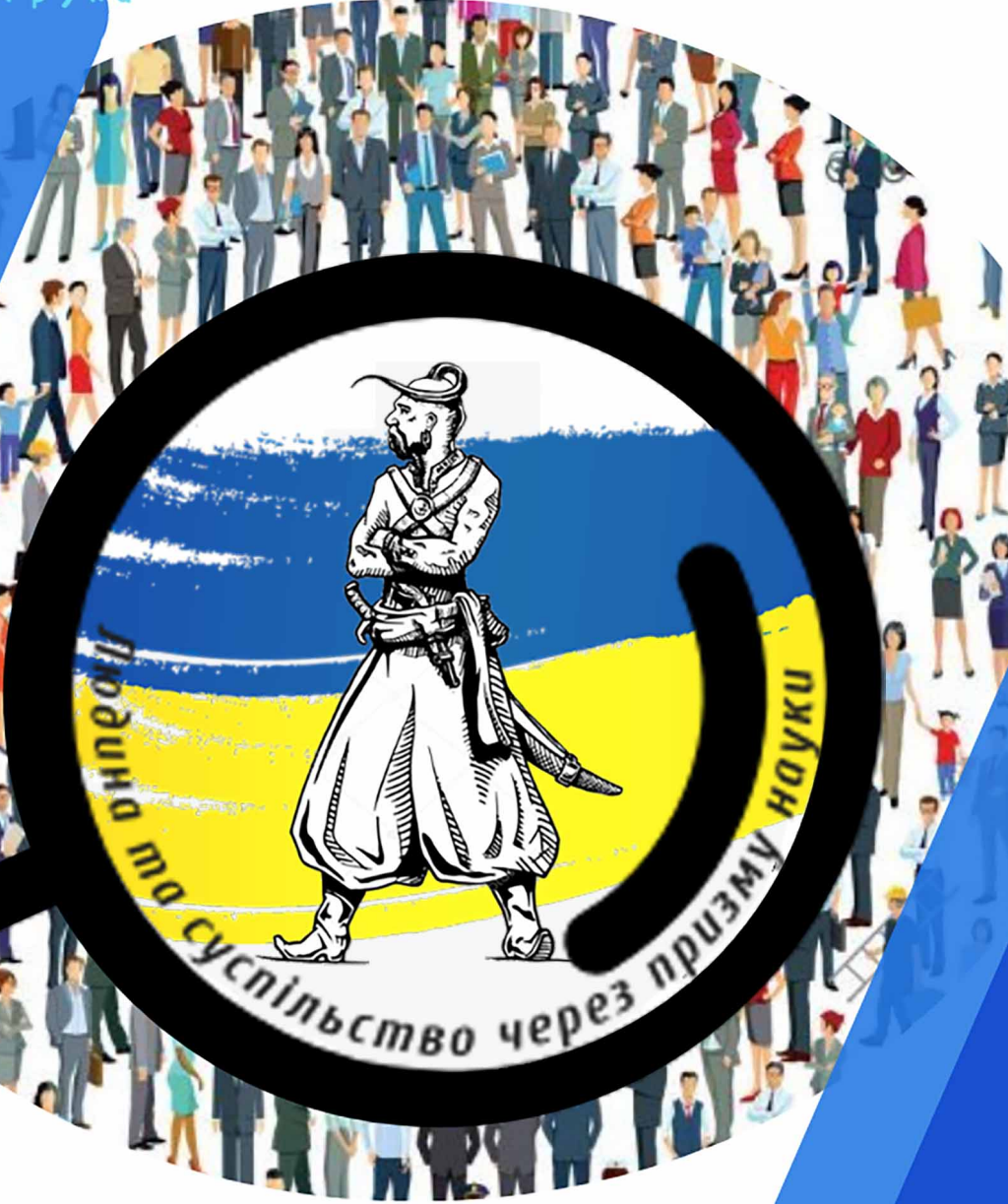

*Ми їстимось за те, чому
немає чини в усьому світі –
за Батьківщиною.*
О. Довженко

Наукові інновації та передові технології

СЕРІЯ "УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ"

СЕРІЯ "ПРАВО"

СЕРІЯ "ЕКОНОМІКА"

СЕРІЯ "ПСИХОЛОГІЯ"

СЕРІЯ "ПЕДАГОГІКА"

**Громадська наукова організація
«Всеукраїнська Асамблея докторів наук із державного управління»**

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Наукові інновації та передові технології»

*(Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право»,
Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»)*

Випуск № 11(25) 2023

Київ – 2023

**Public scientific Organization
«Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration»**

within the work of the Publishing Group «Scientific Perspectives»

«Scientific innovations and advanced technologies»

*(Series «Management and administration», Series «Law»,
Series «Economics», Series «Psychology», Series «Pedagogy»)*

Issue № 11(25) 2023

Kyiv – 2023

ISSN 2786-5274 Print

УДК 001.32:1 /3/(477)(02)

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25))

**«Наукові інновації та передові технології» (Серія «Управління та адміністрування»,
Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»):
журнал. 2023. № 11(25) 2023. С. 754**

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 06.09.2023, № 2/9-23)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія КВ № 24962-14902Р від 13.09.2021 р.*

Журнал видається за наукової підтримки: Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), громадської організації «Асоціація науковців України», громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 30.11.2021 № 1290 журналу присвоєно категорію "Б" із права

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 01.02.2022 № 89 журналу присвоєно категорію "Б" із педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 07.04.2022 № 320 журналу присвоєно категорію "Б" із економіки та державного управління

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.06.2023 № 768 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальностей 073 - менеджмент, 076 - підприємництво та торгівля, 015 - професійна освіта

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.08.2023 № 1035 журналу присвоєно категорію "Б" зі спеціальності 053 - психологія

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу у галузях державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та його інтеграції у світовий науковий простір, шляхом оприлюднення результатів наукових досліджень.

Головний редактор

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління» (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
- Бахов Іван Степанович — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології та перекладу Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

- Бенківська Наталя Борисівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (м. Київ, Україна)
- Бондар-Підгурська Оксана Василівна - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», (Полтава, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дацій Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Демідова Юлія Євгенівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами Національного Технічного Університету «Харківський Політехнічний Інститут» (Харків, Україна)
- Дем'янишина Олеся Андріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
- Дранус Любов Сергіївна кандидат економічних наук, доцент, оцент кафедри менеджменту Чорноморського національного університету імені Петра Могили
- Журавльова Лариса Петрівна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Ільїн Валерій Юрійович - доктор економічних наук, професор (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ічанська Олена Михайлівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кайдашев Роман Петрович — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Каламаж Руслана Володимирівна - доктор психологічних наук, професор, проректор з навчально-виховної роботи Національного університету «Острозька академія» (Рівне, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інститут автоматизації, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Калашнік Наталія Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства Вінницького національного медичного університету ім. М.І.Пирогова, (Вінниця, Україна) kalashnuknatalia@gmail.com
- Кобець Дмитро Леонтійович - кандидат економічних наук (доктор філософії), доцент Хмельницького національного університету, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування (м. Хмельницький, Україна)
- Коваленко Олена Михайлівна - кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник відділу профільного навчання Інституту педагогіки НАПН України (Київ, Україна)
- Корнієнко Петро Сергійович - доктор юридичних наук, доцент, адвокат, заступник першого проректора по роботі з коледжами, професор кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Кравчук Людмила Степанівна - кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», завідувач кафедрою фізичної терапії, ерготерапії, фізичної культури і спорту Хмельницького інститут соціальних технологій Університет "Україна" (Хмельницький, Україна)
- Литвиненко Віктор Іванович — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Навчального наукового інституту права Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- Лич (Назарук) Оксана Миколаївна - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Марушева Оксандра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту Північного Університету Новітніх Технологій (м. Київ, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмайльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Новак-Калієва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огієнко Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Орлова Наталя Сергіївна - доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва і маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Пагута Тамара Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, директор Інституту педагогічної освіти Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (Рівне, Україна)
- Помиткін Едуард Олександрович — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- Помиткіна Любов Віталіївна — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Приходькіна Наталія Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України (Київ, Україна)
- Савенко Олена Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і права Дніпровського державного аграрно-економічного університету, членкиня громадської наукової організації "Фінансово-економічна наукова рада" (Київ, Україна)
- Сапожников Станіслав Володимирович - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та психології Університету імені Альфреда Нобеля (Дніпро, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Трушкіна Наталія Валеріївна - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук України, дійсний член Центру українсько-європейського наукового співробітництва, старший науковий співробітник відділу проблем регуляторної політики та розвитку підприємництва, Інститут економіки промисловості НАН України (Київ, Україна)
- Турчинова Ганна Володимирівна — кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету природничо-географічної освіти та екології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Хохліна Олена Петрівна — доктор психологічних наук, професор, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чернуха Надія Миколаївна — доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
- Якимчук Аліна Юріївна — доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Яковицька Лада Савелівна — доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Якушева Оксана Вікторівна кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та підприємництва Черкаського державного технологічного університету (Черкаси, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

Копonenko V.V. <i>ACTIVITIES OF PUBLIC PHYSICAL AND SPORTS ASSOCIATIONS REGARDING THE PHYSICAL AND SPIRITUAL DEVELOPMENT OF THE POPULATION</i>	13
Агарков В.С., Федорчук О.М. <i>ДЕРЖАВНЕ ТА СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД</i>	20
Березовчук М.О. <i>ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ В РАМКАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ТА ВИЗНАЧЕНОСТІ</i>	36
Бражко О.В. <i>ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА ДЕРЖАВНОМУ ТА МІСЦЕВОМУ РІВНІ</i>	44
Бригілевич Г.М. <i>СТРАТЕГІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	57
Гасюк І.Л., Баюк М.І. <i>МОЖЛИВОСТІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ РУТИННИХ ЗАДАЧ ТА ПРОЦЕСІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	65
Кравчук О.В., Копанчук В.О. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	82
Рудь С.Л. <i>ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОГО ЯДРА ОРГАНУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	91
Торічний В.О., Маняков І.В. <i>ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ У СИЛАХ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	104
Шпак Ю.В., Башинський О.Е., Кедюліч В.В. <i>СПЕЦИФІКА HR-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: КОРПОРАТИВНИЙ ПІДХІД</i>	113

- Лещук Г.В.** 379
АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
- Лещук Г.В.** 391
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
- Новаковська І.О., Береза О.В.** 404
СТОЛИЧНЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ ЗГІДНО З КОНЦЕПЦІЄЮ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
- Пилипенко М.М.** 414
ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНИХ УМОВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК РЕГІОНУ
- Скрипник Л.Р., Яницька В.Ю.** 423
СТРАТЕГІЧНИЙ ПЛАН ВІДНОВЛЕННЯ ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ
- Ставська Ю.В.** 434
ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВИННОГО ТУРИЗМУ НА ВІННИЧЧИНІ
- Чернега І.І., Панахно Р.В.** 447
УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ
- Яців І.Б.** 459
ФІНАНСУВАННЯ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Chugai O.Yu., Havrylenko K.M.** 474
TEACHERS OF ENGLISH EXPERIENCE OF PROVIDING FEEDBACK ON STUDENTS' PERFORMANCE DURING WAR IN UKRAINE
- Апрелєва І.В.** 489
ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ КООПЕРАТИВНОГО НАВЧАННЯ УПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА
- Візирякіна О.М.** 500
ОГЛЯД ФІЗИЧНИХ ЧИННИКІВ У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ
- Євсюков О.Ф., Пономарьова М.С., Золотарьова С.А.** 507
РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАСТВІ

УДК 338.48-6:641/642

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11\(25\)-434-446](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-11(25)-434-446)

Ставська Юлія Вацлавівна кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, готельно-ресторанної справи та туризму, Вінницький національний аграрний університет, вул Сонячна, 4, м. Вінниця, 21008, тел.: (093) 074-58-06, <https://orcid.org/0000-0003-2799-1556>

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ВИННОГО ТУРИЗМУ НА ВІННИЧЧИНІ

Анотація. У статті розкрито зміст винного туризму, визначено його основні види, принципи та особливості розвитку. Розглянуто стан розвитку винного туризму у зарубіжних країнах та Україні, зокрема особливу увагу сконцентровано на Подільському регіоні, а саме Вінниччині.

Туризм у світі є невід'ємною складовою сталого розвитку будь-якого регіону. Стійкий розвиток туризму базується на доктрині сталого розвитку, яка спрямована на зміну відносин людини та природи задля розширення можливостей економічного зростання, і на створення скоординованої глобальної стратегії виживання людства, орієнтованої на збереження та відновлення природних спільнот у масштабах, необхідних для повернення до меж господарської місткості.

Туризм повинен розвиватися так, щоб приносити користь місцевому населенню, посилювати економіку країни, що приймає, створювати додаткові робочі місця. Туристична індустрія має великий потенціал, який дозволяє зробити конструктивний внесок у стійкий розвиток країн та регіонів, сприяти досягненню екологічної та соціальної стійкості. За даними Всесвітньої туристичної організації (World Tourism Organization) до 2025 року одним з найпопулярніших видів міжнародного туризму стануть тематичні тури, одним із яких є винні тури. Виноробний туризм є симбіозом пізнавальної програми, пов'язаної з вивченням вирощування та збирання винограду, його переробкою, подальшою дегустацією готової продукції, а також відвідуванням визначних пам'яток цього регіону. На наш погляд, це новий вид спеціалізованого тематичного туризму, що стоїть на стику розважального та зеленого туризму.

Винний туризм зародився та найбільш розвинений у Європі. Це пов'язано з тим, що Європа є найбільшим у світі виробником та експортером вин та лідируючим регіоном за кількістю відвідування туристами. Туризм і виробництво виноробної продукції разом складають дуже значну статтю доходів у бюджеті Франції, Італії, Іспанії, Німеччини, Португалії, Греції, Австрії та Угорщини. Україна є європейською державою, яка має досить

розвинений виноградарсько-виноробний комплекс, що виготовляє різноманітну виноробну продукцію. На європейський та світовий ринок наша виноробна продукція просувається повільними темпами, через низку об'єктивних економічних та політичних причин.

У статті обґрунтовано важливість розвитку винного туризму на Вінниччині, як регіону зі сприятливими не лише природними умовами, але й соціально-економічними, а також його відносна безпечність в умовах сьогодення. Запропоновано розробляти винні маршрути Вінниччини, з метою активізації винного туризму.

Ключові слова: винний туризм, виноробство, винні маршрути, виноробна продукція, розвиток винного туризму, гастрономічний туризм.

Stavska Yuliia Vatslavivna Candidate of Economical Science, Associate Professor, Head of the Department of International Management, Hotel and Restaurant Business and Tourism, Vinnytsia National Agrarian University, Soniachna St., 3, Vinnytsia, 21008, <https://orcid.org/0000-0003-2799-1556>

THE REASONS OF THE DEVELOPMENT OF WINE TOURISM IN VINNYTSIA REGION

Abstract. The content of wine tourism is revealed in the article, it's main types, principles and features of development are defined. The state of development of wine tourism in foreign countries and Ukraine is considered, in particular, special attention is focused on the Podilsk region, namely Vinnytsia.

Tourism in the world is an integral part of the sustainable development of any region. The sustainable development of tourism is based on the doctrine of sustainable development, which aims to change the relationship between man and nature in order to expand the opportunities for economic growth, and to create a coordinated global strategy for the survival of humanity, focused on the preservation and restoration of natural communities on the scale necessary to return to the limits of economic capacity.

Tourism should develop in such a way as to benefit the local population, strengthen the economy of the host country, and create additional jobs. The tourism industry has great potential, which makes it possible to make a constructive contribution to the sustainable development of countries and regions, to contribute to the achievement of environmental and social sustainability. According to the World Tourism Organization (WTO), by 2025 one of the most popular types of international tourism will be themed tours, one of which is wine tours. Wine tourism is a symbiosis of an educational program related to the study of growing and harvesting grapes, their processing, subsequent tasting of finished products, as well as visiting the sights of this region. In our opinion, this is a new type of specialized thematic tourism that stands at the junction of entertainment and green tourism.

Wine tourism originated and is the most developed in Europe. This is due to the fact that Europe is the world's largest producer and exporter of wines and the leading region in terms of the number of tourist visits. Tourism and the production of wine products together constitute a very significant item of income in the budget of France, Italy, Spain, Germany, Portugal, Greece, Austria and Hungary. Ukraine is a European country that has a fairly developed viticulture and winemaking complex that produces a variety of wine products. Our wine products are moving slowly to the European and world markets due to a number of objective economic and political reasons.

The importance of the development of wine tourism in Vinnytsia as a region with favorable not only natural conditions, but also socio-economic conditions and recognition of it as relatively safe in today's conditions is substantiated. It is proposed to develop wine routes of Vinnytsia in order to activate wine tourism.

Keywords: wine tourism, winemaking, wine routes, wine products, development of wine tourism, gastronomic tourism.

Постановка проблеми. Останнім часом у туристичній галузі України досить швидкими темпами розвивається екотуризм із залученням туристів до органічної продукції, активного сприйняття інформації та участі у виробничому процесі. Зелений туризм у сучасному розумінні означає застосування у туристичній індустрії екологічних технологій. На сучасному етапі господарювання це створення нових структур із розвитку та пропаганди наукового і культурного потенціалу з урахуванням ресурсів наявних на тій чи іншій території .[8]

Одним із перспективних напрямів розвитку сучасного ринку туристичних послуг є винний туризм – це тематичний вид туризму, що передбачає ознайомлення з виробництвом, традиціями споживання, дегустацію та придбання алкогольних напоїв безпосередньо у виробника у конкретному регіоні. В умовах війни Подільський регіон, зокрема Вінниччина, є привабливим для туристичної галузі, що зумовлює розширення цієї сфери та впровадження до життя різноманітних видів туризму, в т.ч. винного.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження публікацій присвячених розвитку винного туризму Подільського регіону України виявило їх недостатність. Зокрема, лише у підручниках Д. Басюк, В. Домарецького та С. Іванової висвітлено теоретичні аспекти значення винного туризму, також у наукових доробках Л. Горшкової, В. Матвеева, Д. Москаленко, Т. Сильчук, В. Зуйко та інших розглядається історико-культурний контекст розвитку цього виду туризму в Україні, особливості створення туристичних продуктів на засадах національних виноробних традицій. При цьому відсутня аналітична інформація, запропоновані підходи в повному обсязі не розкривають специфіку розвитку винного туризму як нового туристичного напрямку та значення винного туризму у розвитку територіальних громад.

Мета статті полягає у дослідженні закордонного досвіду розвитку винного туризму як одного із перспективних напрямів туристичної галузі, а також стану використання потенціалу Подільського регіону України, яким є рівень його розвитку та які тенденції йому притаманні.

Виклад основного матеріалу. У січні 2020 року Всесвітня туристична організація (WTO) та Міжнародна організація виноградарства та виноробства (IOVW) підписали угоду про стратегічне партнерство у цій галузі. Актуальність теми можна пояснити, серед іншого, ще й тим фактом, що туризм є однією з найприбутковіших галузей у світі та швидко зростає. У 2018 році він приніс 8,8 трлн умовних одиниць, і його зростання було стрімкішим, ніж зростання світової економіки, причому слід зазначити, що така тенденція спостерігається вже восьмий рік поспіль. Однак, COVID-19 вплинув на індустрію винного туризму в тому числі, тому зазначити інформацію 2019-2022 рр буде не об'єктивно, враховуючи ще й початок війни в Україні в 2022 році.

Туризм грає значну роль, особливо у створенні робочих місць. Згідно з даними WTTC (Всесвітня рада з туризму та подорожей), кожне п'яте нове робоче місце, створене у всьому світі у 2018 році, пов'язане з цим прибутковим сектором. На його частку вже сьогодні припадає 10% світової зайнятості.

Повномасштабна війна росії проти України змінила внутрішній ринок виноробства. Частина виноробень нині окупована, зруйнована чи пошкоджена, ще частина - під постійними обстрілами окупантів. Деякі винороби, чиї виноградники розташовані у відносно безпечній частині країни, скористалися бумом світового попиту на українське й успішно продають свою продукцію за кордоном. Українські вина експортують зокрема до Японії, Великої Британії, США, скандинавських країн. У середині країни також зріс попит на місцеве вино - ресторани додають у винні карти позиції українських виробників, а споживачі радо підтримують улюблених виноробів.

Проблемами виноградарства і виноробства на світовому рівні займається Міжнародна організація виноградарства і виноробства (MOVB), створена в 2001 році на базі європейського бюро винограду і вина, яка почала роботу з 1928 року. В даний час MOVB об'єднує 46 країн на п'яти континентах, які виробляють 85% світового обсягу винно-коньячної продукції. [1]

Зазначимо, що теоретично туризмології немає єдиного термінологічного визначення цього виду туризму, вживаються терміни «винний туризм», «дегустаційний туризм», «винно-гастрономічний туризм» і «енотуризм», часто зустрічаються терміни «пивні тури», «віскі-тури». У публіцистиці іноді можна побачити визначення «алкотуризм» та «п'яний туризм» – подорож до будь-якої географічної місцевості з основною метою розпивання спиртних напоїв.

При цьому винний туризм передбачає:

- відвідування виноградних плантацій, сільськогосподарських виноробних підприємств;
- ознайомлення із технологією виготовлення алкогольних напоїв безпосередньо на виробництві;
- ознайомлення з історією виноробства, пивоваріння, національних традицій споживання спиртних напоїв;
- відвідування спеціалізованих музеїв та виставок;
- відвідування дегустаційних залів та підвалів, дегустацію місцевих сортів винограду;
- відвідування ресторанів, які пропонують послуги з дегустації вина;
- участь у винних фестивалях та тематичних святах;
- участь у спеціалізованих виставках, форумах, конференціях, конкурсах, аукціонах, майстер-класах тощо. [1]

Цілі та методи винного туризму повною мірою відповідають соціально-гуманітарній місії туристичної діяльності як найважливішого чинника діалогу культур, поваги до загальнолюдських культурних цінностей, толерантності до способу життя, світогляду та традицій інших народів, адже виноробство виступає невід'ємною частиною соціально-культурного наслідку, оригінальним надбанням будь-якого етносу.

За повідомленнями світових інформаційних агентств, популярність винного туризму продовжує зростати: прибутковість цього бізнесу оцінюють приблизно 2,5 мільярда євро на рік. Тільки в Італії налічується приблизно п'ять мільйонів активних винних туристів та 140 спеціалізованих винних маршрутів для енологів та гурманів. Експерти вважають, що винний туризм використовує лише 20% потенціалу та може легко подвоїти обороти у найближчому майбутньому. [1]

Хоча основним об'єктом уваги є вино, туристи активно дегустують страви національної кухні та гастрономію місцевого виробництва.

На сьогодні у всіх виноробних регіонах світу вважають за доцільне розвивати та підтримувати цей вид тематичного туризму, відповідно, рекламувати продукцію місцевих виробників алкогольних напоїв та просувати місцевий туристичний продукт, отримуючи додаткові економічні та соціальні вигоди від туристів – пошановувачів вина. Це стосується насамперед відомих європейських виноробних регіонів – Італії, Франції, Іспанії, Португалії, Угорщини, а також країн «Нового Світу вина», таких як Австралія, Аргентина, Чилі, США та Південна Африка, де винний туризм відіграє важливу роль у популяризації місцевої виноробної продукції. [9]

Кілька років тому ЮНВТО визначила винний туризм як вузькоспеціалізований ринок, що швидко зростає. У деяких виноробних регіонах він часто здійснює більш економічний вплив, ніж, власне, виноробство. Що ще важливіше, винний туризм розглядається як один із ключових факторів сталого регіонального розвитку, оскільки створює робочі місця і водночас захищає та просуває культурну спадщину.

Активні дослідження з цього питання розпочалися не у традиційних європейських виноробних країнах, таких як Франція чи Італія, а як вже зазначалося в країнах Нового Світу, до яких відносять Австралію, Південну Африку та Канаду. Ці країни можуть проаналізувати свій багаторічний досвід, адже протягом багатьох років винний туризм був невід'ємною частиною їхньої національної туристичної стратегії. Завдяки цьому європейські країни також почали вивчати цей феномен у традиційних винних регіонах. Зрештою дві третини вин, що виробляються у світі, надходить із Європи. У той же час наукові публікації на цю тему становлять лише 26%. Іспанія виявилася найпрогресивнішою європейською країною в цьому відношенні, однак, і Італія, і Греція останніми роками посилили свою увагу до винного туризму. [9]

Дослідники розробили метод, що дозволяє відрізнити винних туристів від інших. Спочатку відвідувачів питали, чи відвідували вони виноробні під час свого перебування у туристичній дестинації. Потім за 5-бальною шкалою вони відзначали, наскільки важливим є вино у зв'язку з їхньою поїздкою. Якщо респонденти відвідали хоча б одну виноробню та зазначили, що вино було важливим або навіть дуже важливим у їхній подорожі, вони були віднесені до категорії «Основні винні туристи». Таких описують як справжніх винних туристів, вони становлять близько 14% всіх учасників. [8]

Порівняно з іншими, в «основних винних туристів» був вищий рівень освіти та доходів. Як показано на рис. 1, вино займає перше місце в мотивації подорожей винних туристів, тоді як для інших основними аргументами були пейзаж/природа та відпочинок. Поєднання регіональної кухні з вином також було значно важливішим для винних туристів. Це підтверджують результати досліджень інших країн, які показують, що для «винних туристів» важливо як вино, так і гастрономічний досвід загалом.

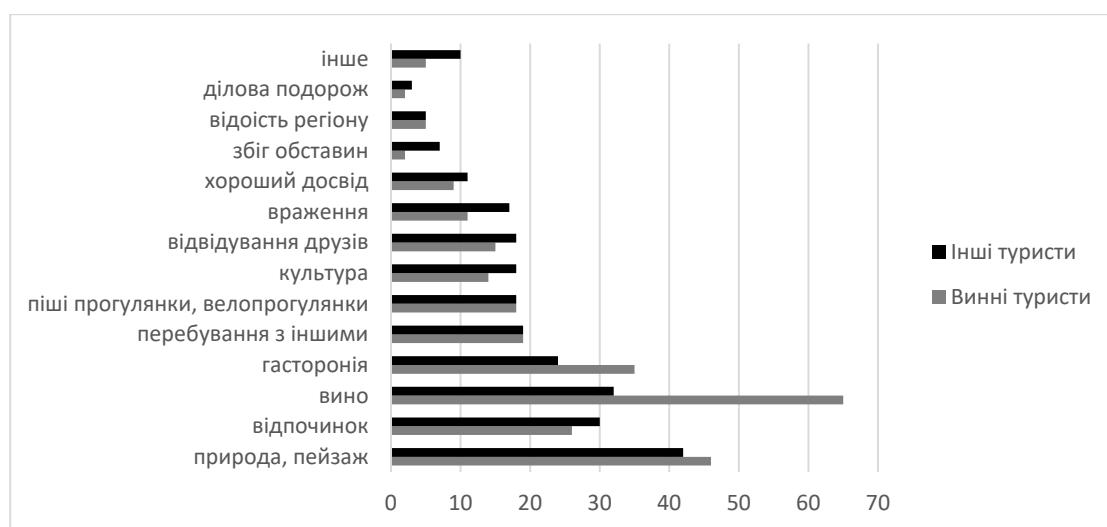

Рис.1. Мотивація здійснення поїздок «винними туристами» та іншими туристами (% від респондентів) [7]

Отже, 14% всіх туристів виноробних регіонів Європи можна охарактеризувати як вайнловерів. Їм характерний вищий рівень освіти та доходів, ніж в інших. У них також значно вищі витрати у зв'язку з подорожжю, особливо на вино та гастрономічні послуги.

Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що винний туризм є формою маркетингу винограду та вина, може поєднуватися з усіма видами діяльності, що супроводжують вирощування винограду, просування виноградної сировини та виноматеріалів від сільськогосподарських товаровиробників та виноробних підприємств до кінцевих споживачів. Також винний туризм підвищує ефективність маркетингових комунікацій та брендингу як суб'єктів господарювання на внутрішньому та зовнішніх ринках виноградно-виноробної продукції, так і загалом виноробних регіонів України. [6]

В Україні найбільшими винними регіонами безперечно вважають Причорномор'я, Бессарабію, Закарпаття та окуповані нині Приазов'я і Крим. Втім Поділля також історично було виноробним регіоном, і Дні винної культури Vinnytsia Wine Days, які вперше відбулися 25-28 травня 2023 року у Вінниці, спрямовані саме на те, щоб популяризувати його як винну туристичну дестинацію. Край багатий на крафтові виробництва вин: винороби вирощують тут виноград, намагаються популяризувати бренд українського вина і розвивати винну культуру тощо [4].

Хоча виноградарсько-виноробні підприємства становлять невеликий відсоток загальної площі сільськогосподарських угідь, їх вплив на соціально-економічний розвиток регіонів є суттєвим при ефективному зростанні. Проте ключові показники розвитку виноградарства за останні майже тридцять років, які наводяться у даних Держкомстату України [3], свідчать про серйозний спад в галузі виноробства. На сьогоднішній день виноградарська галузь перебуває в глибокій системній кризі і характеризується не лише скороченням загальної площі плодючих виноградних насаджень по всій Україні (яке є показником екстенсивного економічного розвитку виноградарства) більш ніж удвічі, але й негативною економічною динамікою виробництва винограду. За аналізований період виробництво винограду зменшилось практично наполовину (рис.2), тому впровадження винних туристичних маршрутів є одним із засобів підвищення ефективності галузі.

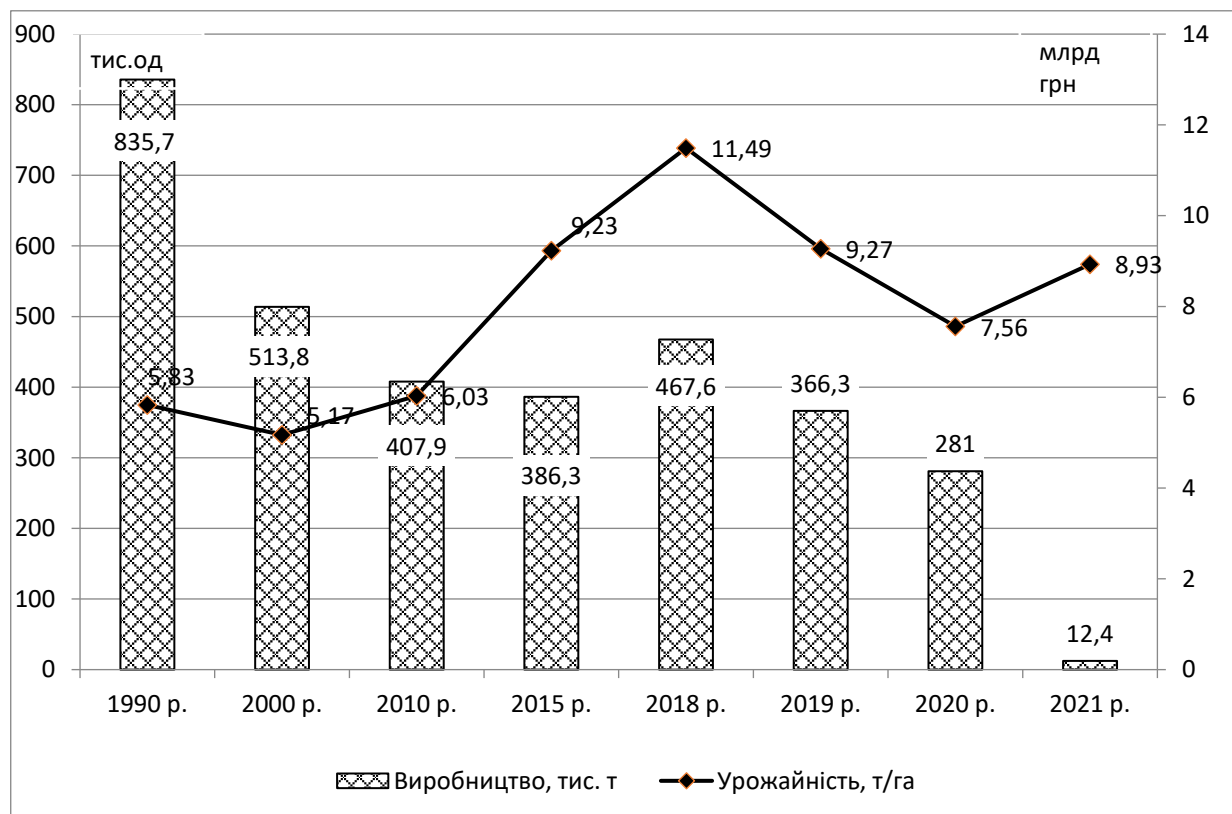

Рис. 2. Динаміка виробництва винограду в усіх категоріях господарств [3]

Відсутність активної зацікавленості вітчизняного агробізнесу в розвитку виноградарства можна пояснити тільки з погляду певної складності агротехніки його вирощування та дефіциту на ринку праці достатньої кількості агрономів-спеціалістів для ефективного догляду за його насадженнями.

Завдяки високій врожайності у 2018 році вдалося наблизити виробництво винограду майже до рівня 2000 року в той час, коли площа його насаджень за аналізований період скоротилася більше ніж удвічі. У 2021 році за попередніми даними Державної статистики зібрано один із найнижчих за понад 30 років спостережень урожай винограду, який склав близько 162,4 тис. тонн. [3]

Серед регіонів, які найбільше спеціалізуються на вирощуванні винограду, варто окремо виділити передусім Одеську, Закарпатську, Миколаївську, Херсонську, Дніпровську, Донецьку, Запорізьку, Вінницьку й Кіровоградську області. [3]

Така низька продуктивність спричинена передусім зменшенням частки площі індустриальних насаджень винограду в підприємствах і недостатнім впровадженням сучасних технологій у господарствах населення. У 2021 році, за оцінками Державної статистики, близько 69% площ насаджень виноградників були в дрібнотоварних господарствах населення, тоді як на підприємства припадало всього 31%. Тобто це сприяє створенню екскурсійних

турів до безпосередньо власників виноградників, які зможуть не лише розповісти про свої насадження, але й влаштувати частування туристів місцевою кухнею тощо. [3]

Винні тури лише почали організовувати, на кшталт гастрономічних мандрівок Вінниччиною, які влаштовує Офіс туризму Вінниці. Однак таку мандрівку можна влаштувати і самостійно, домовившись із виноробнею задалегідь. Це допоможе пізнати історію краю, з якими сортами винограду там працюють, як виробляють і зберігають напої, чи пробують експериментувати, чи віддають перевагу класичним технологіям. [4]

Однією з перших туристичних дестинацій Вінниччини є «Винний дім Гігінеішвілі» (Gigi Winery), розташований у с. Корделівка, Вінницької області. Це найпрогресивніша з крафтових виноробень на Вінниччині, об'єм виробництва якої сягає 30 тисяч літрів на рік. Все почалося з простого хобі та винного підвалу, а починаючи з 2013 року трансформувалося в оснащені сучасною технікою виноробню, лабораторію і сховище. Ліцензію на виробництво та збут виноробної продукції тут отримали у 2017 році. Виноград для вина доставляють з Одеської області, однак Володимир Гігінеішвілі заклав власні виноградники на півдні Вінниччини - у Могилів-Подільському районі. [4]

За попередньою домовленістю можна організувати відвідування виробництва з дегустацією вин. У туристів є можливість спуститись до винного льоху з великими діжками, побачити унікальний герб родини Гігінеішвілі, дізнатися про традиції виноробства та багато іншого. А головне - спробувати вина, що тут народжуються, та обрати, яке з них смакує найбільше: червоне Сапераві, витримане в дубових бочках, Іршаї Олівер з домінуючими нотами цитрусових, чи «Вінницьке» напівсолодке з винограду Каберне Совіньйон. [4]

Наступна дестинація – це виноробня Георгія Самсонюка у Вінниці. Це сімейна вінницька виноробня, яку Георгій Самсонюк заснував у 2013 році. А перше вино там виробили через два роки - у 2015-му. Власні виноградники площею 30 соток розташовані поблизу батьківської хати у Калинівському районі. Там Георгій Самсонюк виростив понад 30 технічних і понад 100 столових сортів винограду для досліджень на цій місцевості. [4]

Об'єм виробництва складає понад 2000 літрів у рік. У виноробні працюють з класичними європейськими сортами червоного і білого винограду. Не всі вина виготовляють із власного виноградника, частину докуповують у Херсонській та Одеській областях. У планах - розширити виноробню з повним циклом і побудувати альтанку для проведення дегустацій на виноробні, з частуванням гостей локальними видами сирів.

Георгій Самсонюк є головою ГО «Союз виноградарів та виноробів Вінниччини» (zareєстрована у 2018 році), і співорганізатором першого у Вінниці фестивалю вина "БОЖЕ ЛЛЄ" у 2018 році. [4]

Тому розвиток винного туризму може бути особливо актуальним для Вінницького регіону України з кількох причин:

1. Виноробна спадщина. Вінницький регіон має довгу історію виноробства, яка налічує сотні років. Це створює потенціал для розвитку винного туризму, оскільки можна демонструвати багату спадщину виноробництва та поділитися цим багатством з туристами.

2. Якість вина. Регіон відомий як один з провідних виробників вина в Україні. Якість та смак вин є ключовими чинниками, що приваблюють туристів. Дегустації вин та ознайомлення з процесом їхнього виготовлення можуть зацікавити людей, які цікавляться вином.

3. Культурна та історична спадщина. Регіон має багатий культурний та історичний спадок, пов'язаний з виноробством. Такі атрибути, як виноградники, старовинні підприємства та архітектурні пам'ятки, можуть стати привабливими для туристів, які бажають дізнатися більше про регіон та його традиції.

4. Розвиток інфраструктури. Щоб привернути туристів, регіон може розвивати інфраструктуру, яка підтримує винний туризм. Це може включати в себе створення винних маршрутів, дегустаційних центрів, винних готелів та ресторанів зі спеціальним винним меню.

5. Економічні переваги. Розвиток винного туризму може приносити економічні переваги регіону, збільшуючи попит на місцеві товари та послуги, створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку малих підприємств.

6. Туристичний потенціал. Вінницький регіон розташований в невеликій відстані від столиці України, Києва, що робить його доступним для туристів з різних частин країни та з-за кордону. Крім цього, в умовах війни, до Вінниччини переїхали вимушені переселенці зі Сходу країни, які могли б стати як туристами так і працівниками цієї сфери.

7. Розвиток іміджу. Винний туризм може сприяти покращенню іміджу регіону як місця з унікальною та цікавою пропозицією для туристів. Це може привести до більшого визнання та популярності Вінницького регіону.

Розвиток спеціалізованих послуг такого виду туризму на Вінниччині дозволяє збільшити тривалість туристичного сезону в регіоні, підвищити туристичний імідж місцевості, збільшити кількість туристичних прибутків, збагатити та диференціювати місцевий туристичний продукт за рахунок впровадження винних турів, фестивалів, екскурсій, дегустацій та презентацій.

Отож, у винному туризмі можна визначити кілька фундаментальних засад: автентичність, атрактивність, культура споживання, комплексність. Принцип автентичності є одним із визначальних у винному туризмі, як зазначає більшість фахівців. Він полягає в тому, щоб пробувати та купувати вина тільки там, де їх виробляють. У будь-якому місці найбільшою цінністю виноробів користуються місцеві сорти винограду, а особливо ті, які є унікальними для цієї місцевості. Серед поціновувачів вина існує принцип, що

краще дегустувати напій там, де його виготовлено. Вино, вивезене від землі, де воно виростило і дозріло, втрачає неповторний смак і аромат, неповторну ауру, яку фахівці-винороби називають терруар. [1]

Принцип атрактивності та сенсорної активності передбачає таку організацію програми винних турів, щоб туристи отримали яскраві та оригінальні враження не лише від споживання вина, а й технології виробництва, приміщення, інтер'єру, посуду, творів мистецтва, пов'язаних із виноробством. При цьому клієнт повинен побачити, почути, понюхати, відчути на дотик. Цьому найкраще відповідають екскурсії на виноробні підприємства з дегустацією вин у дегустаційних залах, винні фестивалі та свята.

Принцип культури споживання вина в першу чергу визначає дотримання заходів у споживанні алкогольних напоїв для того, щоб отримати максимальну насолоду та користь, відчути приплив нових сил, нової енергії, ясність думки, гостроту сприйняття навколишнього світу. Цей принцип передбачає також вивчення та дотримання вимог еногастрономії та винного етикету – тобто правил подачі та споживання алкогольних напоїв, за умови дотримання яких смакові властивості, букет запахів, естетика та гра світла виявляються найкращим чином.

В Україні є всі передумови для успішного розвитку винного туризму, оскільки держава входить до двадцяти світових лідерів виробництва цього сонячного напою. Ключовим фактором розвитку ринку винного туризму в Україні є підприємства та структури, пов'язані з виробництвом та продажем алкогольної продукції.

Їхня частка у роздрібному продовольчому товарообігу України в межах 20%, що є досить високим показником для економіки (для порівняння, внесок туризму у ВВП України становить близько 1%). Виноробна продукція має потенційну конкурентоспроможність як за смаковими, так і ціновими параметрами, про що свідчать економічні ніші на європейському та інших ринках продовольства, які розробляють українські товаровиробники. [2]

Узагальнюючи, розвиток винного туризму, можемо стверджувати, що він має великий потенціал для підвищення туристичного і економічного привабливості Вінницького регіону, сприяючи вивченню його культурної спадщини та виноробних традицій.

Отже, винний туризм життєво важливий для існування малого бізнесу та забезпечує матеріально сім'ї, що стоять за компаніями. Дослідники, як і раніше, вважають винний туризм ключовим фактором сталого розвитку виноробних регіонів України, а саме винний туризм може допомогти вирівняти структурну нерівність між містами та сільськими районами. Він також відіграє важливу роль у збереженні культурної спадщини, такої як традиційні круті схили.

Висновки. Винний туризм – це спеціальний вид туризму, який розуміє відвідування виноробень, знайомство зі світом вина і його дегустацію. Особливість винного туризму полягає в тому, що він може бути підвидом гастрономічного, сільського, тематичного туризму або навіть лікувально-оздоровчого туризму в залежності від умов його здійснення і складових програми туру.

Основними рухливими мотивами здійснення винного туризму є дегустація, покупка вина та отримання нових знань в області винного виробництва.

Виноградники вирощуються практично по всьому світу і в зв'язку з цим велика кількість країн мають ресурси для розвитку енотуризму своїх територій. Основними регіонами вирощування винограду є Франція, Італія, Іспанія, Португалія, США, Аргентина, Чилі, ЮАР, Німеччина, Грузія, Нова Зеландія, Австралія та Україна. Світовими лідерами є Франція, Іспанія, Італія. Виноробні господарства можуть виступати як центри туристичної привабливості і тим самим сприяти створенню позитивного іміджа місцевості в очах туристів. Винний туризм може призвести до збільшення продажів готової продукції виноробства, позитивно впливати на зростання туристичного сезону, збільшення відвідуваності регіону, де знаходиться виноробне господарство, шляхом створення туристичного маршрута, створення нових робочих місць у регіонах, сприяння розвитку інфраструктури, тобто винний туризм має мультиплікативний ефект.

Література:

1. Басюк, Д. І. Теоретико-методологічні основи управління розвитком винного туризму в Україні: автореф. дис. д-ра екон. наук : спец. 08.00.03. «Економіка і управління національним господарством» К., 2015. 42 с.
2. Винний туризм: чотири місця на Поділлі, які варто відвідати гурманам. URL: <https://vitatv.com.ua/kultura/vynnyu-turyzm-chotyry-mistsya-na-podilli> (дата звернення: 11.08.2023)
3. В Україні зменшується продуктивність виноградних насаджень. URL: <https://techhorticulture.com/v-ukrayini-zmenschuyetsya-produktyvnist-vynogradnyh-nasadzhen/> (дата звернення: 10.08.2023)
4. Vinnytsia Wine Days 2023: У Вінниці вперше пройшли дні винної культури. URL: <https://www.vmr.gov.ua/vinnytsia-wine-days-2023-u-vinnytsi-vpershe-proishly-dni-vynnoi-kultury> (дата звернення: 10.08.2023)
5. Іванов С. В., Домарецький В. О., Басюк Д. І. та ін. Винний туризм: підручн. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2012. 472 с.
6. Матвеев В.В. Винний туризм як рекламний фактор та інструмент для стимулювання розвитку конкурентного потенціалу виноробних підприємств України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 10. С. 29-31. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/155.pdf (дата звернення: 13.08.2023)
7. Москаленко Д. М., Сильчук Т. А., Зуйко В. І. Розширення інноваційних послуг у сфері туризму. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 5-2. С. 33-38. URL: http://bses.in.ua/journals/2020/58_2_2020/8.pdf (дата звернення: 14.08.2023)

8. Ставська Ю.В., Яхно Л.С. Формування конкурентних переваг ресторанного бізнесу в умовах євроінтеграції. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2 (56). С. 181-196. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-2-13.

9. Топ-10 місць для винного туризму в Україні. URL: <https://vokrugsveta.ua/food/top-10-mists-dlya-vin-nogo-turizmu-v-ukrayini-30-10-2017> (дата звернення: 14.08.2023).

References:

1. Basyuk, D. I. (2015). Teoretiko-metodologichni osnovi upravlinnya rozvitkom vinnogo turizmu v Ukrayini [Theoretical and methodological foundations of wine tourism development management in Ukraine]: avtoref. dis. d-ra ekon. nauk : spec. 08.00.03. "Ekonomika i upravlinnya nacionalnim gospodarstvom". K., 42 s.

2. Vynnyi turyzm: chotyry mistsia na Podilli, yaki varto vidvidaty hurmanam. [Wine tourism: four places in Podilla that gourmets should visit] Available at: <https://vitatv.com.ua/kultura/vynnyy-turyzm-chotyry-mistsya-na-podilli> (accessed 11 August 2023)

3. V Ukraini zmenshuietsia produktyvnist vynohradnykh nasadzen [In Ukraine, the productivity of vineyards is decreasing] Available at: <https://techhorticulture.com/v-ukrayini-zmenschuyetsya-produktyvnist-vynogradnyh-nasadzen/> (accessed 10 August 2023)

4. Vinnytsia Wine Days 2023: U Vinnytsi vpershe proishly dni vynnoi kultury [Vinnytsia Wine Days 2023: Wine culture days were held in Vinnytsia for the first time] Available at: <https://www.vmr.gov.ua/vinnytsia-wine-days-2023-u-vinnytsi-vpershe-proishly-dni-vynnoi-kultury> (accessed 10 August 2023)

5. Ivanov S. V., Domaretskyi V. O., Basiuk D. I. ta in. (2012). Vynnyi turyzm : pidruchn. [Wine tourism: manual]. Kamianets-Podilskyi: FOP Sysyn O. V. [in Ukrainian]

6. Matvieiev V.V. (2015). Vynnyi turyzm yak reklamnyi faktor ta instrument dlia stymuliuвання rozvytku konkurentnoho potentsialu vynorobnykh pidpryemstv Ukrainy. [Wine tourism as an advertising factor and tool for stimulating the development of the competitive potential of Ukrainian wine enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2015. Vyp. 10. S. 29-31. Available at: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_10/155.pdf (accessed 13 August 2023)

7. Moskalenko D. M., Sylchuk T. A., Zuiko V. I. (2020). Rozshyrennia innovatsiinykh posluh u sferi turyzmu [Expansion of innovative services in the field of tourism]. *Prychornomorski ekonomichni studii [Black Sea Economic Studies]* (electronic journal), vol. 58, no. 2, pp. 33-38. Available at: http://bses.in.ua/journals/2020/58_2_2020/8.pdf (accessed 14 August 2023)

8. Stavskaya, Yu.V., & Yakhno, L.S. (2021). Formuvannya konkurentnykh perevah restorannoho biznesu v umovakh Yevrointehratsii [Formation of competitive advantages of the restaurant business in the conditions of European integration]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity*, 2 (56), 181-196. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-2-13 [in Ukrainian].

9. Top-10 mistia dlia vynnoho turyzmu v Ukraini [Top 10 places for wine tourism in Ukraine]. Available at: <https://vokrugsveta.ua/food/top-10-mists-dlya-vinnogo-turizmu-v-ukrayini-30-10-2017> (accessed 14 August 2023)